

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2013/76
Karar Sayısı : 2013/144
Karar Günü : 28.11.2013
R.G. Tarih-Sayı : 18.9.2014-29123

İPTAL DAVASINI AÇAN : Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri M. Akif HAMZAÇEBİ ve Engin ALTAY ile birlikte 122 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU : 17.4.2013 günlü, 6460 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 13. maddesinin Anayasa'nın 2., 5., 11., 42. ve 174. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istemidir.

II- YASA METİNLERİ

A- İptali İstenilen Yasa Kuralı

Kanun'un 13. maddesi şöyledir:

"MADDE 13- 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 263 üncü maddesi yürürlükten kaldırılmıştır."

B- İlgili Görülen Yasa Kuralı

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun dava konusu kuralla yürürlükten kaldırılan 263. maddesi şöyledir:

"Kanuna aykırı eğitim kurumu

MADDE 263- Kanuna aykırı olarak eğitim kurumu açan veya işleten kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır."

C- Dayanılan Anayasa Kuralları

Dava dilekçesinde, Anayasa'nın 2., 5., 11., 42. ve 174. maddelerine dayanılmıştır.

III- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN ve M. Emin KUZ'un katılımlarıyla 10.7.2013 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü

durdurma isteminin ise esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV- ESASIN İNCELENMESİ

Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Davut BÜLBÜL tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, iptali istenilen ve ilgili görülen yasa kuralları, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Dava dilekçesinde, kanuna aykırı eğitim kurumlarının açılıp işletilmesinin suç olmaktan çıkarılmasıyla illegal eğitim kurumlarının açılması ve çalıştırılmasının özendirildiği, Anayasayla teminat altına alınan laiklik ilkesini ihlal eden eğitim anlayışının serbest ve yaptırımsız kaldığı, böyle bir ceza politikasının Anayasa'nın 2. maddesinde ifade edilen "*hukuk devleti*" ilkesine aykırı olduğu, söz konusu kurumlarda öğretmenlik yapanların cezadan, kurumların da kapatılmaktan kurtarıldığı, Anayasa'nın 42. maddesinde Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda ve çağdaş bilim ve eğitim esaslarına aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmayacağına açıkça vurgulandığı hâlde iptali istenen kuralın zaman içinde yasal olmayan eğitim kurumları aracılığı ile Anayasa'nın 24. maddesine aykırı biçimde dinin siyasete alet edilmesine zemin hazırlayacağı, düzenlemenin terörist ve bölücü eğitim vermek amacıyla eğitim kurumu açılmasına da imkan sağlayacağı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 5., 11., 42. ve 174. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Dava konusu kuralla 5237 sayılı Kanun'un, kanuna aykırı eğitim kurumu açma ve işletmenin suç olduğunu belirten 263. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

Dava konusu kurala ilişkin gerekçeden, kanun koyucunun, 5237 sayılı Kanun'un 263. maddesini çağdaş hukuki düzenleme ve uygulamalar ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararları ve demokratik hukuk devletlerinde kanuna aykırı eğitim kurumu açma ve işletmenin ancak idari yaptırımını gerektiren fiiller olarak görülmesini gözeterek yürürlükten kaldırdığı anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuk güvenliğini sağlayan, bütün etkinliklerinde hukuka ve Anayasa'ya uyan, işlem ve eylemleri bağımsız yargı denetimine bağlı olan devlettir.

Ceza hukuku, toplumların kültür ve uygarlık düzeyi, sosyal ve ekonomik yaşantısıyla yakından ilgilidir. Devlet, tercih ettiği ceza siyasetine uygun olarak suç ve suçlulukla mücadele amacıyla ceza ve ceza muhakemesi alanında sistem tercihinde bulunabilir. Bu bağlamda kanun koyucu, Anayasa'nın temel ilkelerine ve ceza hukukunun ana kurallarına bağlı kalmak koşuluyla, toplumda hangi eylemlerin suç sayılacağını belirleme konusunda takdir yetkisine sahiptir.

Kanun koyucu, belirlenen suç politikası gereğince kanuna aykırı eğitim kurumu açma ve işletme eylemlerini belli bir yaptırıma bağlayıp bağlamamak veya yaptırım uygulanacaksa bu yaptırımın cezai veya idari nitelikte olup olmamasına karar verme yetkisine sahiptir. Dava konusu kural ile çağdaş hukuki düzenleme ve uygulamaları dikkate alan kanun koyucu, bu

konudaki takdir yetkisini kullanarak kanuna aykırı biçimde eğitim kurumu açma veya işletme eylemlerini suç olmaktan çıkarmıştır.

Diğer taraftan, Anayasa'nın "**Eğitim ve öğrenim hakkı** ve ödevi" başlıklı 42. maddesinde eğitim ve öğretimin Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre Devletin gözetim ve denetimi altında yapılacağı ve bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmayacağı düzenlenmiştir.

Türk milli eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkelerin yer aldığı 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun "*Genel Amaçlar*" başlıklı 2. maddesinin birinci fıkrasının birinci bendinde, Türk milli eğitiminin genel amacının, Türk Milletinin bütün fertlerinin, Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa'nın Başlangıç'ındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek olduğu belirtilmiştir. Yine anılan Kanun'un "*Özel Amaçlar*" başlıklı 3. maddesinde, Türk eğitim ve öğretim sisteminin, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenleneceği ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçlarının, genel amaçlara ve Kanun'da sıralanan temel ilkelere uygun olarak tespit edileceği; "*Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği*" başlıklı 10. maddesinin birinci fıkrasında ise eğitim sisteminin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Anayasa'da ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliğinin esas alınacağı belirtilmiştir.

5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun "*Tanımlar*" başlıklı 2. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde kurumların, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, özel eğitim okulları ile çeşitli kursları, uzaktan öğretim yapan kuruluşları, motorlu taşıt sürücülerini kurslarını, hizmet içi eğitim merkezlerini, öğrenci etüt eğitim merkezlerini, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile benzeri özel öğretim kurumlarını ifade ettiği; anılan Kanun'un 6. maddesinin birinci fıkrasında ise kurumlarda eğitim-öğretim ve yönetimin, 1739 sayılı Kanun'da ifade edilen Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak yürütüleceği öngörülmüştür. Yine aynı Kanun'un "*Kurum Açma İzninin İptali, Kurumun Kapatılması, Devri ve Nakli*" başlıklı 7. maddesinin birinci fıkrasında, amacı dışında kullanıldığı tespit edilen kurumun, kurum açma izinlerinin iptal edileceği; ikinci fıkrasında, 1739 sayılı Kanun'un genel ve özel amaçlarıyla temel ilkelerine uymayan kurumların sürekli olarak kurum açma izni veren makam tarafından kapatılacağı, beşinci fıkrasında ise kapanan veya kapatılan kurumun, mühürlerini, yönetici, öğretmen ve öğrencilerle ilgili bütün defterlerini, dosyalarını ve diğer evrakını ilgili valiliğe devir ve teslim etmeye mecbur olduğu, devir ve teslimden kaçınan veya bu görevi savsaklayan kurucu veya kurucu temsilcisi hakkında 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

Görüldüğü üzere kanun koyucu, Türk milli eğitiminin esas ve ilkelerini ve bunlara aykırılığın müeyyidelerini eğitim ve öğretime ilişkin özel kanunlarla belirlemiştir. Dolayısıyla, kanun koyucunun takdir yetkisine dayanarak yaptığı dava konusu düzenlemeyle suç olmaktan çıkarılan eylemlerin yaptırımsız bırakıldığından ve eğitimin anayasal esaslarının kaldırıldığından söz edilemez. Kaldı ki, Anayasa'da kanuna aykırı olarak eğitim kurumu açan veya işleten kişiye adli ceza verileceğine ilişkin herhangi bir hüküm de bulunmamaktadır.

Esas Sayısı : 2013/76
Karar Sayısı : 2013/144

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2. ve 42. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 5., 11. ve 174. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT ile Zehra Ayla PERKTAŞ bu görüşe katılmamıştır.

V- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİ

17.4.2013 günlü, 6460 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 13. maddesine yönelik iptal istemi, 28.11.2013 günlü, E.2013/76, K.2013/144 sayılı kararla reddedildiğinden, bu maddeye ilişkin yürürlüğün durdurulması isteminin REDDİNE, 28.11.2013 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI- SONUÇ

17.4.2013 günlü, 6460 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 13. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT ile Zehra Ayla PERKTAŞ'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 28.11.2013 gününde karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Başkanvekili

Haşim KILIÇ

Serruh KALELİ

Alparslan ALTAN

Üye

Üye

Üye

Mehmet ERTEN

Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Esas Sayısı : 2013/76
Karar Sayısı : 2013/144

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Burhan ÜSTÜN

Üye

Engin YILDIRIM

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Erdal TERCAN

Üye

Muammer TOPAL

Üye

Zühtü ARSLAN

Üye

M. Emin KUZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

İptali istenilen kural, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 263. maddesindeki "**Kanuna aykırı olarak eğitim kurumu açan veya işleten kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.**" biçimindeki hükmü yürürlükten kaldırmıştır.

Yürürlükten kaldırılan maddenin yasaya aykırı eğitim kurumu açma ve bunları işletme eylemlerini suç olarak tanımlamasının amacı, eğitim kurumlarını Devlet'in gözetim ve denetimi altında tutarak, eğitim ve öğretim hakkının kötüye kullanılıp, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına aykırı eğitim ve öğretim yerlerinin açılmasını önleyerek, kimi yöntemlerle gençlerin çağdışı, bölücü ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesine aykırı biçimde eğitilmelerini engellemek olduğu açıktır.

Anayasa'nın 42. maddesinde, eğitim ve öğretimin Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre yapılacağı öngörülmüş ve öngörülen bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmayacağı kurala bağlanmıştır. Buna göre, sözü edilen esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmasını Anayasa açıkça yasaklamıştır. Anayasa'da öngörülen bu yasağın etkinliğinin sağlanabilmesinin ise, ancak, yasak olarak belirtilen fiillerin caydırıcı bir yaptırıma bağlanması ile mümkün olacağına duraksama bulunmamaktadır.

Kanunlara aykırılıkların önlenmesi Devlet'in varlık sebebi ve güven içinde bir arada yaşamanın vazgeçilmez koşuludur. Anayasa'nın 42. maddesinde de Devlet'e bu amaçla gerekli olan kanunları yapma görevi verilmiştir.

Yürürlükten kaldırılan kural, eğitim ve öğretim kurumları açılması ile ilgili kanuna aykırılıkları önlemek için getirilmiş olan ve özgürlüğü bağlayıcı nitelikte yaptırım içeren ceza hukukuna ilişkin bir düzenlemedir. Ceza hukukuna ilişkin düzenlemeler de belli eylemlerin suç sayılıp sayılmaması, suç sayıldıkları takdirde hangi çeşit ve ölçülerdeki ceza yaptırımlarıyla karşılanmaları gerektiği konuları yasa koyucunun takdir yetkisi içinde bulunmakta ise de bu yetkinin Anayasa'nın temel ilkelerine ve ceza hukukunun ana kurallarına bağlı kalmak koşuluyla kullanılması gerekir. İptali istenilen kural ile yürürlükten kaldırılan hükmün, Anayasa'nın çağdaş bir eğitim ve öğretimin sağlanmasını temin için esaslar öngörmek ve bu esaslara aykırılıkları yasaklamak suretiyle temel bir ilke olarak belirlediği 42. maddesini, yürürlükten kaldırılan kural yerine başka bir düzenleme de yapmamak suretiyle etkisiz hale getirmektedir. Bu etkisizleştirmenin ise Anayasa'nın 42. maddesini ihlal eder nitelikte olduğunun kabulünde tereddüt bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenle kuralın iptali gerekir.

Üye

Mehmet ERTEN

KARŞIOY GEREKÇESİ

İptal davasına konu 17.4.2013 tarih ve 6460 sayılı Kanun'un 13. maddesi ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Kanuna aykırı eğitim kurumu" başlıklı 263. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Anılan düzenlemenin tarihçesine bakıldığında, mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun kabulüyle birlikte 1926 tarihinden itibaren 261. madde olarak bir suç şeklinde ihdas edildiği, 3531 ve 1490 sayılı Kanunlarla suçun öngörülen cezasında kimi değişiklikler yapıldığı, 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu'nda da bu kez 263. madde olarak sözkonusu suç tipinin muhafaza edildiği ve 5377 sayılı Kanunla suçun öngörülen cezasında değişiklik yapıldığı, 6460 sayılı Kanunla sözkonusu fiilin suç olmaktan çıkarıldığı anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle, "Kanuna aykırı eğitim kurumu" açmak fiili 87 yıl bir suç olarak Türk Ceza Kanunu sistematğinde yer almış; 6460 sayılı Kanunla artık suç olmaktan çıkarılmıştır.

Anayasa Mahkemesinin 15.10.2009 tarih ve E.2007/16, K.2009/147 sayılı kararında belirtildiği üzere, yasaların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Bu nedenle yasakoyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir. Önceki kuralların yeni yasayla değiştirilmesi ya da dava konusunda olduğu gibi tümüyle yürürlükten kaldırılması bir yasama tasarrufu olup, yasakoyucunun takdir yetkisindedir. Ne var ki işaret edilen Anayasa Mahkemesi kararında da vurgulandığı üzere, yürürlükten kaldırılan kurallar da yasama tasarrufu olmakla beraber, Yasakoyucu bu yetkisini kullanırken Anayasa'ya bağlı kalmak durumundadır. Nitekim sözkonusu kararda, avukatlık stajı ile ilgili düzenlemenin yürürlükten kaldırılması ile ilgili yasama tasarrufunun iptali yoluna gidilmiştir. Yine Anayasa Mahkemesinin 5.3.2009 tarih ve E.2005/79, K.2009/38 sayılı kararında işaret edildiği üzere, suç oluşturan eylemde ceza miktarı ve yaptırımlar yönünden yeni kurallar öngörülmesi, ceza siyasetine uygun olarak yasakoyucunun takdir yetkisinde olup; suça öngörülen cezada azaltma yoluna gidilmesinin yerinde olup olmadığı, bunun zararlı sonuçlara yol açıp açmayacağı hususları Anayasal denetimin konusu dışındadır. Ancak davanın somutunda bu değerlendirmelerin dışına taşıldığı görülmektedir. Gerçekten, Anayasa'nın Başlangıç'ı (3. ve 5. paragraflar), 2, 3, 5, 11, 14 (1. ve 3. paragraflar), 24 (4. ve 5. paragraflar), 27 (2. paragraf), 42 (3., 4., 8. ve 9. paragraflar) ve 174. maddeleri ile korunan müesses nizamın ceza hukuku alanındaki somut yansıması olan kural (TCK. Md. 263) tamamen yürürlükten kaldırılmak suretiyle sözkonusu fiili işleyenler yönünden ceza yaptırımına son verilmiş; böylelikle bu suçun failleri idari para cezası ya da kimi özel kanunlardaki idari tedbirler dışında ceza hukukunun ilgi alanı dışına çıkarılmışlardır. Oysa ceza hukuku Anayasa'nın öngördüğü hukuk devletinin de gerçekleşmesinde ve korunmasında çok önemli bir işleve sahiptir. Yürürlükten kaldırılan kural da bu mahiyeti itibarıyla 87 yıldır bu fonksiyonu icra etmekteyken, iptal istemine konu kuralla yürürlükten kaldırılmış; böylelikle Anayasa'nın işaret edilen ilkeleri, bu yöndeki fiiller bakımından korumasız kalmıştır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kuralın Anayasa'nın belirtilen hükümlerine aykırı olduğu ve iptali gerektiği kanısına vardığımızdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜ R

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ

KARŞIOY YAZISI

6460 sayılı Kanun'un 13. maddesi ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 263. maddesi yürürlükten kaldırılmış; bu değişiklik sonucunda kanuna aykırı olarak eğitim kurumu açan veya işleten kişiler için öngörülen üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası, mevzuatımızdan çıkarılmıştır.

Yasa koyucunun Anayasal çerçeve içerisinde kalmak koşuluyla kendi ceza siyasetine uygun olan yaptırımları belirleme, ceza yaptırımlarını değiştirme veya kaldırma yetkisi olduğu hususunda duraksama yok ise de;

Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 5., 42. ve 174. madde hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Türkiye Cumhuriyeti'nin temel ilkelerine, milli eğitimin amaçlarına, ulusal birlik ve bütünlüğüne, kamu düzenine aykırı eğitim faaliyetlerine karşı devletin lakayıt veya tarafsız kalamayacağı açıktır. Bu nedenle anılan amaçlara aykırı sonuçlara yol açacak yasa dışı eğitim faaliyetlerine karşı az veya çok yaptırım öngörülmesi, devletin ihmal edemeyeceği görevlerindendir. Ceza siyaseti gereği suç ve cezaları ve cezaların tür ve miktarlarını belirleme yetkisi olan yasa koyucunun bu konudaki takdir alanı sınırsız değildir. Yaptırımın anlamsız ve şekli değil, gerçekten caydırıcılığa sahip olması gerekir.

İptali istenen yasa kuralı, mevcut (ve zaten yetersiz) yaptırımı tamamen ortadan kaldırmakla, devletin bu konuda Anayasal düzeni korumak konusundaki görevlerini layıkıyla yapamaz hale gelmesi sonucunu doğurduğundan, Anayasa'ya uyarlık taşımamaktadır. Bu nedenle, her ne kadar iptal kararı üzerine eski yaptırım yeniden yürürlüğe girmeyecek ise de durumun tespiti bakımından iptal kararı verilmesi gerektiği düşüncesiyle, çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT